

ENTREPRENØRSKAB
PÅ MUSIKKONSERVATORIERNE
I KØBENHAVN

ENTREPRENØRSKAB PÅ MUSIKKONSERVATORIERNE I KØBENHAVN

– En erfaringspublikation om entreprenørskab
på Rytmisk Musikkonservatorium og Det Kongelige
Danske Musikkonservatorium i 2014 – 2016

PUBLICERET AF

CAKI - Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation
Rytmisk Musikkonservatorium
Det Kongelige Danske Musikkonservatorium

REDAKTØR

Line Zachariasen, CAKI

FOTOS

Bjørn Bertheussen: forsidefoto, s. 13, s. 44, s. 47
Jonas Bille Gamkjær: s. 25, s. 32-33, s. 34, s. 40
Line Zachariasen: s. 28

DESIGN OG LAYOUT

Matilde Digmann Designs
Morten Øhlenschläger Andersen, CAKI

TRYK

Vesterkopi, Holmen

ISBN

978-87-92800-18-3

1. udgave, 1. oplag

INTRODUKTION

I 2014 søsatte Rytmisk Musikkonservatorium (RMC) og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium (DKDM) det fælles projekt 'Entreprenørskab, innovation og mental styrke'.

Projektets overordnede målsætning var at ruste de studerende til det arbejdsmarked, der venter dem, ved at styrke deres mentale evner og kompetencer inden for entreprenørskab og iværksætteri.

Denne publikation er en fortælling om, og dokumentation af, projektets første del: arbejdet med entreprenørskab på de to konservatorier.

Formålet med dette delprojekt har været to-sidet: dels ville man optimere de studerendes kompetencer indenfor forretningsforståelse, idéudvikling, iværksætteri og kommunikation; og dels skulle underviserens kompetencer i entreprenørskab opkvalificeres således, at entreprenørskab blev klarere

profileret og bedre integreret i det samlede undervisningsudbud på de to institutioner.

På de følgende sider får du et indblik i projektet og de overvejelser, der ligger bag. Publikationen er opdelt i fire dele:

- I den første del vil du blive præsenteret for begrebet entreprenørskab i en kunstnerisk sammenhæng samt baggrunden for projektet
- I den anden del vil du få et indblik i projektets udviklede aktiviteter og tilrettelagte forløb
- Den tredje del er fokuseret på gjorte erfaringer, anbefalinger og tanker om det fremadrettede arbejde med entreprenørskab på konservatorierne
- I den fjerde del har vi samlet relevante oversigter og dokumenter, til de, der selv arbejder med entreprenørskabsforløb på kunstneriske uddannelser

Vi håber, at projektet såvel som publikationen kan tjene som inspiration for undervisere og andre kunstneriske uddannelsesinstitutioner, der arbejder med entreprenørskab, og som eventuelt ønsker at indgå tværinstitutionelle samarbejder om emnet.

God læselyst.

Delprojektet om entreprenørskab er udviklet af Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og Rytmisk Musikkonservatorium i samarbejde med CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation. Projektet løb fra 2014 – 2016 og var støttet af Kulturministeriet.

INDHOLD

7 Forord	Henrik Sveidahl, rektor for Det Rytmiske Musikkonservatorium Bertel Krarup, rektor for Det Kongelige Danske Musikkonservatorium
-----------------	--

Del 1 Hvorfor entreprenørskab på de københavnske musikkonservatorier?

10-12 Kunstnerisk entreprenørskab – Et udvidet mulighedsfelt	Begrebsintroduktion, Rikke Lund Heinsen
13-15 Entrepreneørskab er et grundvilkår for fremtidens musikere	Baggrund for projektet, Torben Eik Jacobsen, Det Rytmiske Musikkonservatorium
16-17 Entrepreneørskab som tværinstitutionelt fagområde	Baggrund for projektet, Jonas Bille Gamkjær, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium

Del 2 Hvordan – et projekt om entreprenørskab

20-21 Tidslinje	En oversigt i tid over aktiviteter tilknyttet entreprenørskab på RMC og DKDM fra august 2014 til april 2016
22-24 Kurser i entreprenørskab	Om kurserne på DKDM og RMC, Line Zachariassen, Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation
26-31 Mentorprogrammer	Om mentorprogrammerne på DKDM og RMC, Line Zachariassen, Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation

32-33 Fælles videndelingsseminar	Se billeder fra det fælles seminar for undervisere og studerende
---	--

34-37 Lærerfølgegruppen	Baggrund og erfaringer fra lærerfølgegruppen, Rikke Lund Heinsen
--------------------------------	--

Del 3 Hvad så nu? Erfaringer og anbefalinger

40-43 Erfaringer med entreprenørskab på konservatorierne	Interview med studerende og undervisere, Line Zachariassen, Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation
44-47 Om entreprenørskab på tværs af konservatorierne	Interview med uddannelsesplanlæggerne, Line Zachariassen, Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation

Del 4 Bilag

50-62 Bilag	Fagbeskrivelser, læringsmål og oversigter over mentorer og undervisere
63 Tak	

FORORD

Siden 2009 har Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og Rytmisk Musikkonservatorium udviklet et tæt tværinstitutionelt samarbejde omfattende fælles kandidatuddannelse inden for tonemesteruddannelsen og en række større og mindre koncertprojekter, herunder årlige stort anlagte "rytmiske sangskrivere møder klassiske komponister"- projekter med op mod 100 studerende fra begge institutioner. Desuden indgår RMC og DKDM i et trebenet samarbejde med professionshøjskolen Metropol om udvikling af fælles

efteruddannelsesaktiviteter blandt andet med sigte på styrkelse af musikken i folkeskolen, hvortil kommer flere tværæstetiske projekter, som omfatter begge konservatorier.

I 2014 modtog RMC og DKDM en særlig puljebevilling fra Kulturministeriet til udvikling af et fælles projekt inden for entreprenørskab, innovation og mental styrke. Delprojektet om entreprenørskab udvikledes i et tæt og inspirerende samarbejde med CAKI, og det er dette delprojekt, der dokumenteres og beskrives i nærværende publikation. Delprojektet

som sådan er afsluttet, men arbejdet med at udvikle og integrere entreprenørskab som en væsentlig del af uddannelsen af unge kunstnere fortsætter på begge konservatorier. En stor tak til alle involverede, ikke mindst Torben Eik (RMC), Jonas Bille (DKDM), Pernille Skov (CAKI), Morten Øhlenschläger Andersen (CAKI), Rikke Lund Heinsen samt som redaktør af nærværende publikation Line Zachariasen (CAKI).

*Henrik Sveidahl, rektor for RMC
Bertel Krarup, rektor for DKDM*

HVORFOR

ENTREPRENØRSKAB
PÅ DE KØBENHAVNSKE
MUSIKKONSERVATORIER

BEGREBSINTRODUKTION

KUNSTNERISK ENTREPRENØRSKAB – ET UDVIDET MULIGHEDSFELT

I dette projekt har vi sigtet efter at øge de konservatoriestuderendes kompetencer inden for entreprenørskab. Men hvordan er man entreprenant i kunstnerisk forstand? Denne artikel præsenterer projektets brug af begrebet 'kunstnerisk entreprenørskab'.

Af Rikke Lund Heinsen, underviser og udviklingskonsulent i kunstnerisk entreprenørskab

Oftentimes kan det være en udfordring at arbejde med entreprenørskab som fag- og pædagogisk felt på en kunsthøjskole. På den ene side har de fleste undervisere og studerende et nogenlunde klart billede af, hvad ordet 'entreprenørskab' dækker over, mens de på den anden kan blive i tvivl om ordets egentlige betydning – og særligt, når det indgår i en kunstnerisk sammenhæng. Denne forvirring bunder som regel i, at vores forestilling om entreprenøren bygger på et traditionelt, smalt syn på entreprenørskab. Men

når vi taler om entreprenørskab i en kunstnerisk uddannelsessammenhæng og praksis, har vi brug for at anskue begrebet i et bredere perspektiv.

Fra Mads Skjern til Bjørk

Traditionelt set har man opfattet det at være entreprenant som det at kunne forudse muligheder, der ligger og venter på at blive udnyttet. Entreprenørskab er her knyttet til et individ med et særligt flair for at opdage uudnyttede potentialer og udnytte dem, gerne mod en økonomisk

gevinst. I det smalle perspektiv sættes entreprenørskab således i forbindelse med virksomhedsopstart, iværksætteri og økonomiske incitamenter. Figuren Mads Skjern fra tv-serien *Matador* er et godt eksempel på entreprenøren i den traditionelle forstand. Skjern kommer til Korsbæk, hvor han hurtigt spotter en forretningsmulighed, og med hård attitude og is i maven grundlægger han tøjforretningen *Tøjhuset*, der udfordrer (og udkonkurrerer) det eksisterende. Med andre ord *opdager* Skjern en mulighed i

markedet, som han udnytter. Men man kan også anskue muligheder som noget, der skabes, og dermed entreprenørskab som skabelsen af nye virkeligheder. Og det er netop denne anskuelse, det brede entreprenørskabsperspektiv bygger på. Her betragtes muligheder som noget, der skabes mellem mennesker og i sociale processer, hvor individer danner relationer, samskaber, samhandler og forhandler. Entreprenørskab får dermed mere end en rent økonomisk funktion, det bliver i højere grad forbundet med fællesskab og kollektivitet. Et eksempel på denne tilgang til entreprenørskab er musikeren Björks *Biophilia Educational Project*, der blev lanceret sammen med udgivelsen af albummet *Biophilia* i 2011. I projektet går akademikere, forskere, kunstnere, undervisere og studerende sammen med formålet, om at få børn mellem 10-12 år til at udforske egen kreativitet og samtidig lære om musik, natur og videnskab gennem nye teknologier. På baggrund af sit kunstneriske virke *skaber* Bjørk altså en mulighed, der har værdi om end denne værdi ikke er økonomisk funderet.

Foretagsomhedsbegrebet i spil

Et begreb, der ofte forbindes med evnen til at skabe muligheder og værdi i bred forstand, er begrebet *foretagsomhed*. Foretagsomhed defineres som:

»en persons evne til at omsætte tanker til forandrende handlinger, der har værdi for andre« (Kirketerp, 2011)

I forhold til at kvalificere og foretage undervisningsmæssige og didaktiske valg inden for det brede entreprenørskabsfelt, er foretagsomhed et interessant begreb at arbejde med. Dele af forskningen og debatten inden for entreprenørskab har nemlig peget på, at det at kunne skabe muligheder kræver nogle særlige kompetencer. Det kan være kompetencer inden for områder som formidling, kommunikation, samskabelse, iterative processer (det at forstå, at processer er gentagne, cykliske bevægelser) samt kompleksitet i ledelse, og altså ikke blot traditionelle entreprenørskabsdyder som forretningsplanlægning og strategi.

Kunstnerisk entreprenørskab

På de kunstneriske uddannelser giver det mening at arbejde med entreprenørskab i et bredt, foretagsomt perspektiv, da undervisningen både kan:

- indeholde konkrete entreprenørielle værktøjer (*professionalisering*)
- forbinde sig til de studerendes selvstændige projektarbejde (*kunstnerisk innovation*)
- samt understøtte udvikling af de studerendes entreprenante *mindset* og handlingstillid i forhold til dem selv, deres kunstfelt og deres muligheder (*foretagsomhed*)

I en kunstnerisk uddannelseskontekst er entreprenørskab derfor et fagligt og pædagogisk felt, der kan hjælpe den studerende til:

- at udvide sit repertoire for at skabe nye værker, begivenheder eller produkter
- at udvide sine muligheder for nye samarbejdsformer og praksisfællesskaber
- at udvikle sprog og metoder til at tale om entreprenørskab
- at udvide sine muligheder for at skabe værdi på nye måder
- at udvide sit metodeapparat til at reflektere og kontekstualisere sine erfaringer

På baggrund af disse perspektiver og fokusområder kan en begrebsdefinition af 'kunstnerisk entreprenørskab' dermed lyde:

»Kunstnerisk entreprenørskab styrker studerendes evne til at være foretagsomme, så de med udgangspunkt i deres kunstneriske faglighed udvider mulighedsfeltet for deres professionelle virke, og derigennem skaber værdi på mangfoldige måder.«

At undervise i kunstnerisk entreprenørskab

Når vi skal undervise studerende i kunstnerisk entreprenørskab i et bredt foretagsomhedsperspektiv, kan undervisningen indeholde emner og områder fra en bred palet. Den kan handle om alt fra projektledelse, ideudvikling og ansøgningsteknik over synlighed, *crowdfunding* og forhandlingsteknik til selvledelse, brancheforståelse og netværksarbejde. Samtidig kan undervisningen også have fokus på udvikling af et entreprenant *mindset* gennem narrativ teori, lærings-teorier, diskursforståelse, personlig kompetenceudvikling, identitetsforståelse, motivationsarbejde og stresshåndtering. Det vigtigste er, at vi som undervisere får skabt en tilstrækkelig forbindelse mellem undervisningselementerne og de studerendes praksis, så de studerende reelt kan afprøve de værktøjer, de får, samt får integreret det entreprenante tankesæt løbende gennem uddannelsen.

Åbne drøftelser og tværfaglig videnudveksling

I disse år er entreprenørskab på de kunstneriske uddannelser i en spændende udvikling. Begrebet får form og indhold, undervisningsforløb og læringsrum afprøves, og eksamensformer testes. Det er godt, for det er ad den vej, at feltet – både som kompetencefelt, pædagogisk felt og måske endda dannelsesfelt – kan udvikle sig.

Vi har behov for løbende åben drøftelse og afprøvning af indhold og nye former. Ligesom vi har behov for løbende videnudveksling mellem undervisere og skoler. Hvornår skal undervisningen tilrettelægges? Hvem kan undervise? Hvilke værktøjer er anvendelige? Hvad er vores erfaringer med værktøjs- og *mindset*delen? Sådanne spørgsmål, tvivl og erfaringer skal vi kunne dele på tværs af uddannelsesinstitutioner. Og det er netop det, vi har haft fokus på i nærværende projekt.

LÆS MERE

Kirketarp og Greve,
Entreprenørskabsundervisning,
Aarhus Universitetsforlag, 2011

BAGGRUND FOR PROJEKTET

ENTREPRENØRSKAB ER ET GRUNDVILKÅR FOR FREMTIDENS MUSIKERE >>

»Vi bør i højere grad arbejde med entreprenørskab som et integreret læringsfelt på musikkonservatorierne.«

Entreprenørskab skal ikke blot være et valgfrit tillæg på musikkonservatorierne. Det skal derimod integreres og være en fast del af undervisningsudbuddet. Og det er der mindst tre grunde til.

Af Torben Eik Jacobsen, underviser og uddannelsesplanlægger, RMC

Når studerende på musikkonservatorierne bladrer gennem fagskataloget over valgfag eller frivillige fagtilbud, bør entreprenørskab ikke være at finde i kataloget. For selvom entreprenørskab ofte ses som et valgfrit tillæg til den kunstneriske uddannelse, er der tre grunde til, at vi bør arbejde med entreprenørskab som et integreret læringsfelt på musikkonservatorierne.

At skabe sin egen forretning

Den første grund handler om nødvendighed. Det handler om at følge med tiden og imødekomme et foranderligt arbejdsmarked. Som uddannelsesinstitution er det vores opgave at klæde de studerende på til den virkelighed, der venter. Og den virkelighed er i dag fuld af udfordringer, som ikke fandtes få år tilbage.

»Vilkårene for at kunne ernære sig som musiker har – på godt og ondt – forandret sig markant.«

Det skyldes især et digitaliseret musikmarked, der tilbyder nye forbrugsmuligheder og distributionsformer. I dag er det både nemmere og billigere at lave musik, og nemmere og billigere at distribuere den. Det har sat musikens forretningsmodeller under pres, og for mange musikere betyder det, at deres økonomi skal sikres gennem flere, små indtægtskilder. Dertil kommer, at de traditionelle faste stillinger i for eksempel orkestre og kor forsvinder. Det betyder yderligere, at de fleste musikere kommer til at opleve et sammensat arbejdsliv med skiftende projekter, småansættelser, freelanceansættelser og måske oven i købet med sideløbende koncertvirksomhed. Foruden at skulle skabe sin egen, individuelle forretningsmodel, forudsætter erhvervet som professionel musiker altså også en høj grad af selvledelse sammenlignet med andre fag og erhverv. Musikere må selv tage ansvar for alt fra økonomi og regnskab til markedsføring, synlighed og PR. Og det tilmed i en branche, hvor der

sjældent er råd til at hyre professionel hjælp til sådanne opgaver. Med entreprenørskabsundervisning får de studerende adgang til en række værktøjer og tankesæt, der skal ruste dem til at skabe og bestyre egen forretning på et konkurrencepræget marked, uden at miste lysten til at være kunstner.

Få ideerne ud i verden

Den anden grund handler om at få ideer og visioner ud at leve. Dem har kunstneriske studerende i al beskedenhed mange af. Men uden hjælp til projektledelse, idéudvikling, kommunikation, fundraising og samarbejdsmodeller, kommer de ikke langt. Når vi arbejder med entreprenørskab på musikkonservatorierne, handler det derfor også om at give de studerende en forståelse af de muligheder, de står overfor, og give dem en række konkrete redskaber og metoder til at udnytte dem. For gode ideer fortjener at blive ført ud i verdenen.

Mere end smør på brødet

Den tredje grund er ikke uvæsentlig, men i sagtens natur sværere at argumentere for. Den handler nemlig om de afledte effekter, det har at sende unge musikere

ud i verden med redskaber til at vurdere, tilrettelægge og udføre projekter, ideer og visioner.

»Ved at lære de studerende at administrere deres karrierer som selvstændige forretningsdrivende, giver vi dem også redskaber til noget større.«

Vi hjælper dem med at estimere og analysere nye muligheder, og dermed hjælper vi dem også til at komme med ideer og løsningsforslag, der har potentiale til at skabe værdi for andre end dem selv.

»I en klassisk entreprenørskabs-kontekst er fokus ofte rettet mod penge og karriere, men det er vigtigt at pointere, at målet med entreprenørskabskunnen også kan være at skabe værdi på andre parametre end smør på brødet.«

Ved at give konservatoriernes kunstnerisk visionære studerende viden og ideer

til at føre deres visioner ud i verden, skaber vi samtidig et bedre kulturliv og et bedre samfund. For den gode kunst finder desværre sjældent vej til publikum af sig selv. Det hviler på kunstneren at synliggøre og udbrede den.

Væk fra valgfagsskemaet

For musikkonservatorierne er der altså mindst tre gode grunde til at tage entreprenørskab af valgfagsskemaet og i stedet arbejde aktivt og målrettet med integreret entreprenørskabsundervisning. Undervisningen kan ruste de studerende til et foranderligt og fragmenteret arbejdsmarked. Den kan øge sandsynligheden for, at de studerendes kunstneriske ideer kommer ud og leve. Og den kan inspirere igangsættere, der har kvalifikationer til udvikle og gennemføre store projekter, ud over deres egen solopraksis. Projekter, der kan komme kulturlivet, samfundet og økonomien til gode. Som uddannelsesinstitutioner må vi derfor se i øjnene, at entreprenørskab er et grundvilkår for fremtidens musikere, hvad enten denne er rytmisk eller klassisk funderet.

LÆS MERE

(Links, klik på teksten)

Aftagerundersøgelse af arbejdsmarkedet for konservatorieuddannede udøvende musikere, 2. maj 2011

Dimittendundersøgelse, Rytmisk Musikkonservatorium, april 2013

Dimittendundersøgelse, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, april 2013

BAGGRUND FOR PROJEKTET

ENTREPRENØRSKAB SOM TVÆRINSTITUTIONELT FAGOMRÅDE

Hvorfor samarbejde om entreprenørskab på tværs af konservatorierne?

Af Jonas Bille Gamkjær, uddannelsesleder, DKDM

Entrepreneurskab som fag på de danske konservatorier har et par år på bagen. For ti år siden var der på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium tale om klassisk storholdsundervisning i samarbejde med Roskilde Universitet, hvor undervisningen fokuserede på markedsføring, virksomhedsøkonomi og projektstyring. Senere blev denne type undervisning integreret i den normale undervisning, og i et par år har samtlige af konservatoriets studerende kunne sammensætte sin egen fagpakke af redskabsfag inden for entreprenørskab. Når nu begge konservatorier allerede har arbejdet – og arbejder – indgående med entreprenørskab hver for sig, hvorfor er det så overhovedet nødvendigt at indgå tværinstitutionelle samarbejder om samme emne?

En del af musikerens virke

Det tværinstitutionelle entreprenørskabsprojekt udsprang på baggrund

af, at entreprenørskabsarbejdet på de kunstneriske uddannelser i de seneste år har taget en ny drejning. Projektet er således et håndgribeligt eksempel på, hvordan opfattelsen af entreprenørskab har ændret sig på kunstuddannelserne.

»Vi er gået fra at arbejde med entreprenørskab ud fra et klassisk, økonomisk perspektiv og som et tillæg til de studerendes kunstneriske faglighed til at arbejde med entreprenørskab som en indlejret del af musikerens professionelle virke.«

Det betyder, at vi ud over at styrke basale kvalifikationer og færdigheder, også bør arbejde ud fra den livsverden, musikeren befinder sig i. Vi skal gøre de studerende kompetente til at lede dem selv, så de fra første færd kan agere som professionelle kunstnere. Men hvordan gør vi det bedst og hurtigst? Hvilke kursusformer virker? Hvilke undervisere brænder igennem? Og hvordan engagerer vi de studerende? Der lægger et vist forventningspres på institutionerne, som skal udvikle og tilbyde fornuftige undervisningsforløb. Og her er videndeling

mellem institutionerne afgørende for at udvikle de mest vellykkede forløb.

Horisontudvidelse og netværk

Det tværinstitutionelle samarbejde har også været frugtbart i andre sammenhænge. I en tid, hvor færre og færre musikere bekymrer sig om genrer og musikalske afgrænsninger, er mødet mellem de to institutioners studerende inspirerende. Grundlæggende arbejdsprocesser, forretningsmodeller og juridiske regler er måske ens for de studerende – om man arrangerer en festival for moderne kompositionsmusik eller progressiv indiemusik er ikke afgørende.

»Men den synergi, der opstår i mødet mellem to studerende med forskellige tilgange til næsten samme problemstilling, udvider begge parters horisont.«

Derudover øger den fælles undervisning de studerendes netværk, og giver anledning til projektsamarbejder eller etablering af arbejdsrelationer, der forhåbentlig kan bruges efter endt studietid.

Undervisernes fælles udfordringer og erkendelser

Det tværinstitutionelle samarbejde har også været en positiv faktor for undervisernes opfattelse af entreprenørskab på konservatorierne. Et af projektets målsætninger var netop at øge konservatoriernes faste lærerstabs viden om entreprenørskab. Gennem den tværinstitutionelle dialog fik underviserne et indblik i, hvordan entreprenørskab ubevidst var en reel del af deres hverdag og undervisning. Det blev også tydeligt, at underviserne stod med de samme udfordringer i vejledning af de studerende inden for entreprenørskabsfeltet. En sådan fælles erkendelse af, hvad entreprenørskab er, og hvordan det hænger sammen med de studerendes virkelighed, kan have stor betydning for, hvordan lærerne takler en undervisningssituation, og den nye bevidstgørelse om entreprenørskab skal gerne udbredes.

Fælles sparring på institutionerne

Som planlægger og koordinator af undervisning i entreprenørskab sidder man ofte alene eller med højst meget få personer på institutionerne. Det betyder, at der normalt går et stykke tid, før nye undervisningsforløb finder deres rette

form. Deltagelsen i dette projekt betød, at institutionernes koordinatører og uddannelsesplanlæggere fik adgang til et fællesskab med konstruktiv sparring på nye undervisningsmoduler. I sidste ende betød det, at undervisningen blev bedre fra start af.

Frivilligt fællesskab

Et projekt som dette viser klart, at entreprenørskab er et af de områder, hvor det giver mening at arbejde sammen om moduler, fælles undervisere, fælles fag samt erfaringsudveksling på tværs af institutioner. Det bør dog være på frivilligt plan. For tværinstitutionelt samarbejde er besværligt af rent praktiske og planlægningsmæssige årsager. Det var også dette projekts store udfordring.

»På trods af gode intentioner var skemalægning af moduler for studerende fra hver sin institution, der ikke har fri på samme tid, undertiden nærmest umulig.«

I et pilotprojekt kan man naturligvis arbejde sig uden om de fleste forhindringer, men en øget fast samlæsning

af fag og moduler vil være overordentlig vanskelig, hvis ikke man forinden har gjort et stort koordineret planlægningsarbejde. Og et sådant arbejde vil tage vigtige ressourcer fra institutionernes øvrige undervisning og planlægning. Det tværinstitutionelle samarbejde bør derfor være et frivilligt samarbejde, hvor det kun er dele af undervisningen, der samlæses.

Styrket samarbejde

Overordnet set har det tværinstitutionelle samarbejde resulteret i meningsfuld erfaringsudveksling og faglige netværksdannelse mellem Rytmsk Musikkonservatorium og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Det har desuden været nyttigt at have CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation, som en fælles sparringspartner, der har haft viden om både kunstuddannelserne og det kunstneriske entreprenørskabsfelt. Forhåbentlig kan begge konservatorier nu bygge videre på dette samarbejde, ligesom projektet måske også kan inspirere andre kunsthøjskoler til at arbejde med entreprenørskab på tværs af institutioner.

HVORDAN

ET PROJEKT OM
ENTREPRENØRSKAB

2014

Januar

December

2015

Januar

December

2016

Januar

April

TIDSLINJE Det fælles projekt om entreprenørskab på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium (DKDM) og Rytmisk Musikkonservatorium (RMC) forløb over to år, fra april 2014 til april 2016.

Projektet bestod dels af en række fælles aktiviteter, som bl.a. omfattede en følgegruppe for undervisere og et afslutningsseminar med fokus på videndeling, og dels af en række aktiviteter, der var tilrettelagt til de studerende på hvert konservatorium.

Få overblik over projektet fra dets opstart til dets afsluttende event, og læs mere om projektets forskellige delelementer på side 22 – 37.

RMC

KURSUS**ENTREPRENØRSKAB**

Kursus for studerende på RMC. Læs mere på side 22.

FÆLLES

PROJEKTBEVILLING

Det fælles projekt om entreprenørskab blev støttet af Kulturministeriet.

**KONTAKT
TIL MENTORER**

Se hvilke mentorer, der deltog i de to mentorprogrammer på side 53 – 61.

DKDM

MENTORPROGRAM

Programmet fandt sted over tre semestre. Læs mere på side 26.

**VIDENDELINGSEMINAR FOR
UNDERVISERE OG STUDERENDE**

Læs mere og se billeder fra seminaret på side 32.

**LÆRERFØLGEGRUPPE
STARTER**

Læs mere om lærerfølgegruppen på side 34.

KURSUS**ENTREPRENØRSKAB**

Kursus for studerende på DKDM. Læs mere på side 24.

MENTORPROGRAM

Programmet forløb over et semester, fra april-februar. Læs mere på side 26.

**AFLYSNING AF VALGFAGSKURSUS
FOR STUDERENDE**

Kurset 'Forretning Bag Talentet' for studerende på RMC blev aflyst pga. manglende tilmelding.

**OPFØLGNING
LÆRERFØLGEGRUPPE**

Læs mere om lærerfølgegruppen på side 34.

**AFLYSNING AF KURSUS FOR
LÆRERFØLGEGRUPPEN****FÆLLES AFSLUTNINGSEVENT**

Projektet blev afsluttet med lancering af denne erfaringspublikation til et fælles event for undervisere og studerende.

FOR STUDERENDE

KURSER I ENTREPRENØRSKAB

Undervisningen i **entreprenørskab** blev udviklet på tværs af **Rytmisk Musikkonservatorium** og **Det Kongelige Danske Musikkonservatorium**, men indført som et separat forløb på hvert af de to konservatorier. Få et indblik i de to forløb nedenfor.

Af Line Zachariassen, projektleder på CAKI

Målsætningen med projektet i **entreprenørskab** var at ruste de studerende til det arbejdsmarked, der venter dem, ved at styrke deres kompetencer inden for **entreprenørskab** og **iværksætteri**. En væsentlig del af projektet har derfor været de to kursusforløb i **entreprenørskab**, specifikt målrettet studerende på hvert af de to konservatorier.

Undervejs har konservatorierne

arbejdet tæt og sparret på tværs, blandt andet i forhold til kursets indhold, design, research, implementering og evaluering.

Entreprenørskab på Rytmisk Musikkonservatorium

På Rytmisk Musikkonservatorium forløb kurset i **entreprenørskab** over tre semestre. De første to semestre bestod af to seminarer samt to undervisningsmoduler, der strakte sig over flere undervisningsgange, mens undervisningen på tredje semester blev erstattet af et individuelt vejledningsforløb med professionelle mentorer fra musik- og kulturbranchen.

Kurset var normeret til 15 ECTS, og de studerende blev bedømt på baggrund af en førsteårsprøve efter 2. semester samt en afsluttende mundtlig eksamen efter 3. semester.

UDVIKLING AF KURSER

Kurserne er udviklet af de to musikkonservatorier i samarbejde med CAKI samt i dialog med undervisere og studerende fra begge konservatorier.

KURSUSPLAN

1. SEMESTER

1. Seminar

Introduktion til **entreprenørskab** på Rytmisk Musikkonservatorium, v. Thomas Borre og Torben Eik Jacobsen.

1. Modul

Entreprenørskab som metode og *mindset* – en introduktion til begreber, opmærksomhedspunkter og handlemuligheder inden for **entreprenørskab** i en bred optik, v. Rikke Lund Heinsen.

2. Seminar

Rettigheder og deres udnyttelsesperspektiver, v. Neel Lykkegaard.

2. Modul

Projektledelse – udvikling, design og styring af komplekse processer, v. Jan Samuelson.

2. SEMESTER

3. Seminar

Forhandlingsteknik, v. Claus Ipsen (fælles for studerende fra RMC og DKDM).

3. Modul

Kommunikation – Branding og storytelling, v. Danni Travn.

4. Seminar

Fundraising v. Carsten Mørch-Bentzen.

4. Modul

Aftaleret, kontrakter, virksomhedsformer og skat, v. Janne Schultz Rasmussen.

3. SEMESTER

5. Ud-af-huset

Mentorprogram – individuel vejledning med mentorer fra det professionelle kulturliv. Læs mere om mentorprogrammet på side 26.

»Målsætningen med projektet i
entreprenørskab var at ruste de studerende til
det arbejdsmarked, der venter dem.«

KURSUSPLAN

1. SEMESTER

Modul 1

Ideudvikling / SPRING II v.
Pernille Skov og Morten
Øhlenschlæger Andersen

Modul 2

Forhandlingsteknik v. Claus
Ipsen (fælles for studerende fra
RMC og DKDM).

Modul 3

Kommunikation, v. Danni Travn.

Modul 4

Fundraising, v. Maiken
Ingvordsen.

Modul 5

Fremlæggelse af projekt:
studerende pitcher egne for-
retningsmodeller, v. Morten
Øhlenschlæger Andersen og
Rikke Lund Heinsen.

Entreprenørskab på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium

På Det Kongelige Danske Musikkonservatorium var kurset i entreprenørskab tilrettelagt som et ekstraordinært kursus sideløbende med den almindelige undervisning.

Kurset forløb over fem moduler, fra februar til april 2015, og blev udbudt på både dansk og engelsk. Sideløbende med kurset blev de studerende tilknyttet en mentor fra det professionelle musik- og kulturliv.

Kurset var ikke normeret til ECTS, men et bestået kursus udløste et diplom. Bedømmelsen blev givet på baggrund af en mundtlig præsentation, hvor den studerende skulle fremlægge en forretningsmodel eller karriereplan, der skitserede et virke som musiker eller kunstnerisk entreprenør.

LÆS MERE

Fagbeskrivelse og læringsmål,
Entreprenørskab på RMC,
side 50 – klik og gå til siden.

Fagbeskrivelse og læringsmål,
Entreprenørskab på DKDM,
side 51 – klik og gå til siden.

MENTORPROGRAMMER

På både Rytmisk Musikkonservatorium og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium supplerede man entreprenørskabsundervisningen med mentorprogrammer. Få et indblik i, hvad et mentorprogram for musikere går ud på, og hør, hvad mentorer og mentees syntes om programmerne.

Af Line Zachariassen, projektleder på CAKI

Studerende på konservatorierne har ofte masser af ideer og viden inden for det kreative felt. Men indimellem kan det være svært at få sat ord på kompetencer, få formuleret en projekttid eller vide, hvordan man skal gå fra at være studerende til at opbygge et selvstændigt, professionelt virke. Derfor indførte man på både Rytmisk Musikkonservatorium og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium et mentorprogram, som en del af undervisningen i entreprenørskab. Formålet med de to mentorprogrammer var netop at styrke de studerendes karrieremuligheder gennem viden- og erfaringsudveksling med professionelle mentorer fra musik- og kulturbranchen.

Hvad er en mentor?

»En mentor er en erfaren person, der har lyst til at dele sin viden, vejlede og lære fra sig.«

Et mentorskab bygger på en åben dialog mellem mentor og mentee, hvor mentor har mulighed for at inspirere og støtte mentee i forhold til karriere- eller personlig udvikling. En mentor er altså ikke et forbillede eller en alvidende autoritet, men derimod en lyttende sparringspartner.

Hvad er en mentee?

»En mentee er en person, der søger at udvikle sine evner og præstationer gennem personlig sparring med en mere erfaren person.«

Det kan være evner indenfor karriere, jobsøgning, kunstnerisk udvikling eller andet. For at få mest ud af mentorskabet, bør menteen sørge for at være åben, god til at lytte, vise sig motiveret, have fokus på læring, kunne tage imod kritik

og ikke mindst være forberedt. Både mentor og mentee skal tage mentorskabet alvorligt, men det er menteen, der har ansvaret for at få dét ud af forløbet, han eller hun ønsker. Derfor kan det være en god idé, at menteen gør sig tanker om, hvad der ønskes af forløbet og indgår en mentorkontrakt med målsætninger.

Hvordan forløber et mentorprogram?

Der findes flere typer mentorforløb med forskellige formål. Ét mentorforløb kan for eksempel have fokus på sparring om faglig udvikling og fremtidige karrierevalg, ét andet kan tage udgangspunkt i rådgivning og støtte i forhold til at starte virksomhed. Omfanget og længden af et mentorprogram varierer alt efter formålet. Nogle programmer varer i flere år, mens andre udspringer sig over få måneder. Drejer det sig om opstart af en virksomhed, vil menteen formentlig have brug for faglig sparring det første år. Drejer det sig derimod om integration og uddannelse, kan mentorskabet forløbe over flere år, selvom der måske vil blive længere og længere mellem mødeintervallerne. Som hovedregel bør et mentorforløb tilrettelægges individuelt mellem mentee og mentor samt

i overensstemmelse med det konkrete formål, menteen ønsker sparring på.

Mentorprogrammer for kunstneriske studerende

»Et mentorforløb for kunstnere vil ofte adskille sig fra et klassisk mentorforløb, da man her vil tage højde for og drøfte sin mentees kunstneriske udvikling.«

På mange kreative uddannelser indgår underviser og den studerende allerede i en form for kunstnerisk mentorskab. Men underviser og den studerende har ofte en tæt daglig kontakt, og som studerende kan man have brug for en større distance til sin mentor for at kunne tale åbent om personlige og professionelle forhold. Samtidig kan det kunstneriske mentorforløb også handle om emner, der ligger langt fra underviserens spidskompetencer.

EKSEMPLER PÅ MENTORFORLØB FOR KUNSTNERISKE STUDERENDE

Eksempel #1

FORMÅL: Sparring på virke i et band

OMFANG: Tre møder over fem måneder

Møde i september: Introduktion, målsætning og temaer
Introduktion, forventningsafstemning, aftaler, temaer og afklaring

Møde i oktober/november: Aktivitetsplan og kommunikation
Opfølgning, bandets værdisæt, milepæle, brandkontrakt, aktivitetsplan, PR og kommunikation

Møde i december/januar: Netværk og afrunding
Opfølgning, netværk, portfolio, CV og afrunding

Eksempel #2

FORMÅL: Sparring i forhold til et kunstnerisk og kommercielt virke

OMFANG: Fire møder over otte måneder

Møde i september: Introduktion, målsætning og temaer
Introduktion, forventningsafstemning, aftaler, målsætning, kompetencebegreber

Møde i oktober/november: Kompetencer og karriereplanlægning
Opfølgning, overblik over jobmuligheder, mapping af kompetencer, karriereplanlægning

Møde i januar/februar: Jobsøgning og profil
Opfølgning, musikalsk CV, LinkedIn-profil, portfolio, jobsøgning

Møde i april/maj: Netværk og afrunding
Opfølgning, netværk og afrunding

Mentorprogrammer på konservatorierne

Både på Rytmisk Musikkonservatorium og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium blev mentorprogrammerne tilrettelagt individuelt mellem den studerende og mentoren. Den studerende blev parret med en mentor, som han eller hun havde valgt ud fra en samlet prioriteringsliste, hvor mentorene havde angivet specifikke kompetencer.

De to mentorprogrammer tog sig forskelligt ud.

På Rytmisk Musikkonservatorium var mentorprogrammet:

- frivilligt for studerende på faget entreprenørskab
- tilrettelagt efter undervisningsmodulerne i entreprenørskab (fulgte semestrene)
- fordelt over tre semestre, hvor den studerende kunne skifte mentor undervejs
- i omfanget af tre møder á én time pr. semester
- afsluttet med en evaluering efter hvert semester
- Forsøgsvist også tilbud til studerende på tredje år af bacheloruddannelsen (tre timer pr. studerende pr. semester)

På Det Kongelige Danske Musikkonservatorium var mentorprogrammet:

- Obligatorisk for studerende, der tog faget entreprenørskab
- tilrettelagt samtidig med undervisningsmodulerne i entreprenørskab
- tilpasset et semester, og den studerende havde samme mentor
- i omfanget af tre møder á én time pr. semester
- afsluttet med en evaluering efter forløbet

DET SIGER DE STUDERENDE OM MENTORPROGRAMMERNE

»For mig har det at være mentee været betydningsfuldt og givet mig stor afklaring. Mine mentor-samtaler har alle drejet sig om lanceringen af mit soloprojekt ud fra et praktisk såvel som et strategisk plan. I den forbindelse har det været utroligt befriende at tale med min mentor. Hun satte ingen spørgsmålstejn ved mine ambitioner eller min musiklilet, men vi talte seriøst, nærværende og med gensidig respekt for hinanden om at konkretisere og muliggøre mine musikalske mål. Jeg har på tre møder bevæget mig fra en drøm til en reel plan. Hastigheden og klarheden skyldes uden tvivl min mentors indblanding. Jeg føler sig styrket, inspireret og klar!«
– kandidatstuderende, Rytmask Musikkonservatorium

»Mine mentormøder har især handlet om mit virke som sanger, musiker og sangskriver under navnet Chorus Grant. Mentormøderne har været konkrete samtaler om blandt andet liveaktivitet i ind- og udland, forskellige potentielle agenturer, der kunne matche min profil, samt mit arbejde med mine kommende albums. Helt konkret har jeg fået

indsigt i managerens rolle, og jeg er blevet bekendt med, hvordan musiklandskabet overordnet ser ud i dag. Min mentor har på alle måder levet op til min forventning, og hun har bidraget med interesse og indsigt både i branchemæssige forhold samt i udviklingen af mit kunstneriske udtryk.«
– kandidatstuderende, Rytmask Musikkonservatorium

»Mentorordningen var virkelig god, og den var helt afgørende for, at jeg fik brugt de kompetencer, jeg havde fået i de forskellige kurser. Gennem mentorordningen fik jeg målrettet disse kompetencer til mig selv.«
– studerende, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium

»The mentor sessions were very useful!«
– studerende, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium

»Jeg fik et stort udbytte af min mentor! Det var helt klart her, at undervisningen ramte lige, hvor jeg har brug for det. De fleste fag og kurser er overordnet undervisning, hvilket giver en fin indsigt i de forskellige områder, men ikke noget, man nødvendigvis går

hjem og arbejder med i forhold til sin egen 'karriere'. Langt fra. Med mentorordningen får man en sparringspartner, faktisk en personlig coach, og optimalt set kunne man faktisk have ham eller hende tilknyttet gennem hele sin kandidatuddannelse – afhængig af, hvor seriøs man er.«
– studerende, Det Kongelige Danske Musikkonservatorium

Oversigt over mentorer i RMC's mentorprogram, side 53 – klik og gå til siden.

Oversigt over mentorer i DKDM's mentorprogram, side 59 – klik og gå til siden.

Eksempler på et mentorforløb for kunstneriske studerende (link)

Udkast til mentorkontrakt (link)

Vejledning til mentor (link)

Vejledning til mentee (link)

DET SIGER MENTORERNE OM MENTORPROGRAMMERNE

»Mentorordninger er vigtige, fordi de fokuserer på refleksion frem for konkret undervisning og problemløsning. Netop på et konservatorium opstår der mange spørgsmål, som er vigtige at få vendt grundigt, fordi de studerende ofte befinder sig midt i en karriereopbygning samtidig med studiet. Jeg har erfaret, at mine mentees har fået et alvorligt spark bagi, og har flyttet sig overraskende meget gennem disse forløb. De er ofte startet ud med et ønske om at få konkret viden om netværk, spillesteder og festivaler, men vi er dykket bag om dette, og har i stedet haft fokus på refleksion over drømme, ideudvikling, motivation, egne begrænsninger og styringsredskaber. Det er en krævende udfordring at være mentor, men også meget, meget givende og vigtigt. Jeg vil til hver en tid fortsat deltage og give, hvad der kræves for at udbygge dette reflekterende rum.«
– Lennart Ginman, mentor i mentorprogrammet

»Der er mange forestillinger om det forjættede land som musiker, når man kommer ud af konservatoriet. Det er svært at vide,

hvordan man kommer i gang med en karriere, og hvordan man får konkretiseret de mange tanker og ideer, man har fået i løbet af uddannelsen. Mentorordningen er en mulighed for at få lagt en strategi for tiden efter konservatoriet. Ordningen kan bruges som en én-til-én handleplan, der er udviklet i samarbejde med en brancheperson, som forstår, hvordan man navigerer i musikbranchen. Samtidig er det en unik mulighed for at få feedback på de kunstneriske eller praktiske ting, man arbejder på, samt en mulighed for at få sat sig nogle mål. Personligt har jeg selv fået utrolig meget ud af at være mentor. For det første er det inspirerende at møde studerende med blod på tanden og lyst til at arbejde med deres fag. For det andet har det været interessant at brainstorme ideer om for eksempel en udgivelse. Her har jeg selv fået gode ideer, jeg kan bruge i mit eget virke som manager. Og så er det jo også en unik mulighed for at spejle efter nyt talent og se, hvilke fremtidige artister, vi skal holde øje med!«
– Sidse Gry Jeppesen, mentor i mentorprogrammet

Udvikling af mentorprogrammer

Mentorprogrammerne på RMC og DKDM er udviklet i samarbejde med CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation. CAKI bistår med rådgivning og sparring i udvikling af mentorprogrammer for de kunstneriske og kreative uddannelser.

Læs mere på caki.dk

FOR STUDERENDE
OG UNDERVISERE

FÆLLES VIDENDELINGS- SEMINAR

I maj 2015 blev der afholdt et fælles seminar for undervisere og studerende fra begge konservatorier. Formålet med seminaret var at dele viden og erfaringer på tværs af konservatorierne.

Klik på billederne for at se flere billeder fra seminaret.

FOR UNDERVISERE

LÆRER- FØLGEGRUPPEN >>

I foråret 2015 mødtes syv undervisere fra de to konservatorier i samtale og dialog om entreprenørskabsundervisning på en kunstnerisk uddannelse. I denne artikel trækkes de væsentligste diskussioner og drøftelser frem.

Af Rikke Lund Heinsen, underviser og uddannelsesplanlægger i kunstnerisk entreprenørskab

I forbindelse med projektet om entreprenørskab blev der i januar 2015 udvalgt syv undervisere fra henholdsvis Rytmisk Musikkonservatorium og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, der sammen skulle udgøre en lærerfølgegruppe. Her blev de introduceret til entreprenørskab som fag og fagområde på en kunstnerisk uddannelse. Denne introduktion skulle dels udgøre et fælles udgangspunkt for samtaler, drøftelser og videndeling mellem undviserne, dels skabe grobund for konkrete forslag til fremtidige tiltag, behov og opmærksomhedspunkter inden for feltet på de to konservatorier.

Entreprenørskab som kompetence- og dannelsesfelt

På det første møde blev der præsenteret en optik, der ser entreprenørskab som et bredt kompetence- og dannelsesfelt.

»Entreprenørskab er her forbundet til det at være foretagsom, og denne optik indeholder en række potentialer for undervisere på en kunstuddannelse.«

Blandt andet bliver det muligt at arbejde mere dynamisk med entreprenørskab ud fra relevante vidensområder og med konkrete redskaber, som et supplement til de studerendes disciplinære fag. Den brede optik udfordrer til gengæld behovet for en strammere rammesætning af begrebet og faget entreprenørskab. Dette behov gav fra starten anledning til relevante diskussioner om, hvorvidt undviserne allerede arbejdede inden for rammerne af det brede entreprenørskabsbegreb, eller om de ikke gjorde. Der var også diskussioner om forskellene på de to konservatorier, særligt i forhold til relevans og behov for entreprenørskabsundervisning. For

selvom de to konservatorier er ens på flere områder, er de stadig forbundet til forskellige vilkår på arbejdsmarkedet, for eksempel har den klassiske musik traditionelt set haft flere orkestre og offentlige institutioner tilknyttet.

Entreprenørskab vs. det kunstneriske niveau

»Flere af undviserne talte åbent om nødvendigheden af at imødekomme de udfordringer, som stort set alle kunststuderende står overfor.«

Udfordringer der udspringer af ændringer i det lokale, nationale og globale kunst- og kulturlandskab, og som er særligt markante i disse år. Her blev der udvist åbenhed over for den skepsis, nogle undervisere møder entreprenørskabsundervisning med. Denne skepsis bunder især i, at entreprenørskab i øjeblikket gennemstrømmer kunstuddannelserne og undervisningen af de studerende, men hvad betyder det for kunsten og det kunstneriske niveau?

»I foråret 2015 dannede man en lærerfølgegruppe, der bestod af fire undervisere fra Rytmask Musikkonservatorium og tre fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium.«

Undviserne har behov for viden

I løbet af lærerfølgegruppens møder blev undviserne enige om en række fælles behovs- og interesseområder, som de ønskede mere viden om. Disse områder kan opdeles i tre overordnede kategorier:

1. Lavpraktiske redskaber

Undviserne ville gerne have flere lavpraktiske redskaber til rådighed, som de kan bruge i deres hverdag. Det kan være i form af:

- Digitale pædagogiske redskaber, der kan bruges direkte i undervisningen og til understøttelse af de studerendes foretagsomhed og entreprenørielle tænkning.
- Et sprog, en ordbog og en fælles terminologi, der kan hjælpe undviserne med at forstå, hvad entreprenørskab er i en uddannelsesmæssig sammenhæng.
- Et fysisk rum, hvor man kan dele erfaringer, viden og metoder.

2. Overblik

Undviserne ønskede et lettilgængeligt overblik over de muligheder og tilbud, der allerede findes. Det kan for eksempel være:

- Et overblik over kurser, centre, projekter og undvisere inden for entreprenørskabsområdet, gerne på tværs af alle kunsthøjskoler.
- Et veldefineret entreprenørskabsbegreb, der er letforståeligt.
- Flere tilbud om at deltage i forløb, der ligner dem, de studerende tilbydes.

3. Retningslinjer

Undviserne følte et behov for nogle fælles retningslinjer. For hvad gør man, når én studerende kommer med et projekt eller en forespørgsel af entreprenøriel karakter? Retningslinjerne kan for eksempel give svar på følgende problemstillinger:

- Hvornår og hvor meget tid skal man bruge på forespørgsler af entreprenøriel karakter?
- Hvad er fagundervisnings rolle i forhold til entreprenørskabsundervisningen?
- Skal alle undvisere undervise i, eller forholde sig til, entreprenørskab?
- Hvor meget tid må feltet tage fra undviserens kernefaglighed?
- Hvornår kan, eller må, man sige nej til entreprenørskabsforespørgsler og i stedet henvise den studerende til øvelokalet?
- Hvordan kan undviseren fastholde mest plads til den musikalske kernefaglighed uden påvirkning fra entreprenørskabstænkningen?

I praksis blev det med lærerfølgegruppen muligt at udvikle og diskutere et pædagogisk felt, der både skaber polemiske diskussioner og krydsede klinger,

såvel som samlede ønsker og forståelser for dets væsentlighed.

Entrepreneørskab som *mindset*

I de seneste år har der forskningsmæssigt været fokus på at betragte entreprenørskab som metode. Denne tilgang tager afsæt i, at entreprenørskab kan læres og, at det er metode på linje med andre metoder, den studerende tilegner sig. Med andre ord er entreprenørskab et særligt *mindset* med hvilket, det er muligt at tilgå opgaver (Kirketerp og Greve, *Entrepreneørskabsundervisning*, 2011).

For lærerfølgegruppen var understøttelsen af et dette *mindset* centralt, for eksempel gennem nye spørgsmål, nye bensepænd, nye refleksionsmetoder og nye læringsrum. Derfor er videreudviklingen af dette *mindset* også et godt sted at starte i det fremtidige arbejde med entreprenørskab på konservatorierne og de øvrige kunsthøjskoler.

BAGGRUND FOR LÆRERFØLGEGRUPPEN

Et af målene med projektet i entreprenørskab var at opgradere undviserens kompetencer inden for området, så de kan understøtte de studerendes læring i samme. I foråret 2015 dannede man derfor en lærerfølgegruppe, der bestod af fire undvisere fra Rytmask Musikkonservatorium og tre fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium.

Gruppen blev introduceret til begrebet entreprenørskab på et indledende seminar, og med den nye viden skulle undviserne vende tilbage til deres vante undervisningskontekst. I løbet af semestret mødtes gruppen for at drøfte fordele, ulemper og praktiske erfaringer om brugen af det entreprenørielle *mindset* i undervisningen. Lærerfølgegruppen skulle afrundes med et erfaringsseminar for alle undvisere på de to konservatorier i januar 2016. Seminaret blev desværre aflyst pga. manglende tilmelding.

LÆS MERE

Oversigt over deltagere i lærerfølgegruppen s. 62 – klik og gå direkte til siden.

HVAD SÅ NU?

ERFARINGER
OG ANBEFALINGER

INTERVIEW

ERFARINGER MED ENTREPRENØRSKAB PÅ KONSERVATORIERNE >>

Undervisere og studerende fra de to konservatorier deler i to videointerviews deres erfaringer og oplevelser af entreprenørskabsforløbet.

Af Line Zachariasen, projektleder på CAKI

Betyder virkeligheden uden for øvelokalet overhovedet noget, når du er blevet optaget på én af landets sværeste uddannelser og bare gerne vil dygtiggøre dig musikalsk? Og er det konservatoriernes opgave at spore de studerende ind på det entreprenante *mindset*? Fire studerende og fire undervisere, der alle deltog i projektet om entreprenørskab på Rytmask Musikkonservatorium og Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, deler her deres syn på entreprenørskab og undervisningen i samme.

<< Klik på videoen for at se interviewet med underviserne.

<< Klik på videoen for at se interviewet med de studerende.

DET SIGER UNDERVISERNE

»Uden kunstnerens foretagsomhed er der ikke entreprenørskab. Det er den grundtanke, vi er blevet præsenteret for på kurset. Den kan man tænke videre og sige, der er en foretagsomhed, og den kan bidrage socialt, kunstnerisk og kulturelt på forskellige måder. Sådanne tanker kan danne nye indgangsvinkler til undervisningen. At forny sig og være orienteret mod en praktisk virkelighed derude, det kan man arbejde mere med på konservatorierne.«
– Niels Rosing-Schow, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium

»Før kurset var jeg i tvivl om, jeg enten arbejdede rigtig meget med

entreprenørskab, eller om jeg overhovedet havde forstået, hvad det hele handlede om. Da jeg fik fortalt, hvad det var, viste det sig, at jeg bruger det som et vurderings- og afstemningsredskab i forhold til, hvad man egentlig skal på en uddannelse. Den største udfordring er nok, at få det forklaret og formidlet, så dem, der skal undervise i entreprenørskab, ikke ser det som en begrænsning, men som en åbning.«
– Anders Ørsager, Rytmask Musikkonservatorium

»Det er altid sundt at få en masse redskaber til at udvikle en entreprenant tilgang til sin karriere som kunstner,

det kan man jo ikke argumentere imod direkte. Men man kan også vende den om og sige, at som kunstner skal man være kunstner. Hvordan det så ender ude i verden, er en helt anden snak, som andre må tage sig af.«
– Jesper Andersen, Det Kgl. Danske Musikkonservatorium

»De studerende har tydeligvis brug for nogle redskaber, der skal hjælpe dem til at sikre en langvarig karriere. En ting er at blive dygtig til det, de skal, en anden ting er at formidle det og sælge det til den store verden.«
– Tim Harris, Rytmask Musikkonservatorium

DET SIGER DE STUDERENDE

»Jeg tror, der er et stort behov for at få mere viden om entreprenørskab allerede fra starten af vores uddannelse. Hvis vi får det, er vi klædt på til det rigtige arbejdsliv. Der hvor det ikke bare handler om at stå inde i et øvelokale, men hvor du også skal være udadventt, skal kunne netværke og have styr på dine ting.« – Patricia, studerende på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium

»Hvor professionalisering mest bare handler om at være professionel, være tjekket og have styr på sin business, klinger entreprenørskab mere af iværksætter og selvstændighed. I ordet entreprenørskab ligger der også en mere

opsøgende del. Man bliver nødt til at opfinde sit eget job, finde muligheder og søge nye steder hen. Jeg tror, det er enormt vigtigt, at man på det her stadie af sin uddannelse bliver gjort opmærksom på, at der er en virkelighed, der venter og, at man får nogle værktøjer til at håndtere den virkelighed.«
– Asger, studerende på Rytmask Musikkonservatorium

»Jeg skal selvfølgelig være rigtig dygtig på mit eget instrument, det er det vigtigste. Men jeg skal også have kendskab til alt det, der er rundt om. Som freelancer er der jo mange ting, man skal forholde sig til. Det er godt at lære, hvordan man

kan finde rundt i den store jungle, der venter derude.«
– Live, studerende på Det Kgl. Danske Musikkonservatorium

»The competition grows bigger right now. Everybody who knows how to play can actually be a professional musician. Nowadays it is very important to know how to get through this enormous source of music professionals to get to your audience. This course gave me a general awareness of the situation of the music market and the environment that I am soon going to enter.«
– Anna, studerende på Rytmask Musikkonservatorium

INTERVIEW

OM ENTREPRENØRSKAB PÅ TVÆRS AF KONSERVATORIERNE >>

De to uddannelsesplanlæggere, Jonas Bille Gamkjær fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium og Torben Eik Jakobsen fra Rytmask Musikkonservatorium, præsenterer i denne interviewartikel erfaringer og oplevelser med det tværinstitutionelle arbejde med entreprenørskab.

Af Line Zachariasen, projektleder på CAKI

Hvordan har dette projekt adskilt sig fra konservatoriernes hidtidige arbejde med entreprenørskab?

TORBEN: »Det har selvfølgelig givet os mulighed for at sammenligne og sammenkøre entreprenørskab på tværs af de to konservatorier, og i det hele taget lave nogle eksperimenter og inddrage nogle mennesker, der ikke normalt er råd til. Det skal dog siges, at projektet startede samtidig med, at Rymisk Musikkonservatorium indførte entreprenørskabsundervisning, så der er ikke meget at sammenligne med.«

JONAS: »For Det Kongelige Danske Musikkonservatorium handlede det om at få gjort entreprenørskabsundervisningen mere personlig. Der skulle være fokus på den studerendes personlige projekt samtidig med, at undervisningen skulle bygge oven på den palet af entreprenørielle redskabsfag, de studerende

var blevet undervist i tidligere. Derfor skulle de studerende arbejde med at omsætte deres ideer i en forretningsmæssig sammenhæng gennem et nyt kursusmodul i ideudvikling. At lære de studerende at gå fra den gode idé til en realistisk idé, der i sidste ende kan udføres i praksis, har været et succeskriterium. Samtidig var håbet også at afprøve en ny type undervisning og moduler, man måske ikke vidste, hvor endte.«

Om modtagelsen af projektet
Hvordan har I oplevet, at undervisere og studerende tog imod projektet?

TORBEN: »De studerende tog overvejen- det godt i mod projektet, dog med nogle kritiske, og ofte relevante, ryster. Det kan være svært at retfærdiggøre, at de skal bruge tid på at forberede sig til timerne, når de har travlt med musikfaglige projekter, der ofte fylder mere i deres bevidsthed. Men efterhånden som entreprenørskabsbegrebet blev afmystificeret og konkretiseret dalede deres skepsis. Underviserne var mere delte. Nogle var meget kritiske, og er det stadig, andre blødte mere op i løbet af projektet, især gennem lærerfølgegruppen.«

JONAS: »Det er meget forskelligt, hvor meget fokus de studerende havde på projektet. Nogle synes, det var fantastisk at komme i gang. Andre studerende har haft lidt sværere ved at se, hvad de skal bruge entreprenørskab som fag til. Jeg tror dog, der skete et skred i løbet af projektet, da nogle af dem fik en mentor

og fik sat klarere rammer for deres projekter. Det blev mere 'virkeligt'.

Om udfordringerne i projektet

Hvad har udfordringerne været?

TORBEN: »Den mentale modstand mod entreprenørskab og så at finde undervisere uden et forudgående netværk inden for faget.«

JONAS: »En udfordring har helt klart også været den praktiske koordinering af undervisningen mellem de to institutioner. Derudover har det været en udfordring at få engageret den faste lærerstab i projektet og at overbevise nogle af underviserne om at undervise på engelsk. Det er ikke nødvendigvis alle, der har et større teoretisk ordforråd inden for deres praktiske fagområde.

Hvordan har I tacklet udfordringerne?

TORBEN: »Vi har afsat tid i undervisningen til at snakke med studerende om vigtigheden af entreprenørskab. Og så oprettede vi i løbet af projektet lærerfølgegruppen, hvor underviserne kunne drøfte deres tanker om entreprenørskab.«

JONAS: »For at afhjælpe de praktiske koordineringsudfordringer forsøgte vi at samlæse noget undervisning og bruge nogle af de samme undervisere, så en del af forløbene blev nogenlunde ens. Det blev en pragmatisk og fornuftig

»Jeg tror dog, der skete et skred i løbet af projektet, da nogle af dem fik en mentor og fik sat klarere rammer for deres projekter. Det blev mere 'virkeligt'.«

løsning, vi endte med. I forhold til underviserne endte vi med nogle gode og fornuftige diskussioner. Jeg håber, at vi kan bruge en række personalearrangementer til at imødekomme nogle af de problemstillinger, lærerfølgegruppen pegede på, og italesætte den uvished om entreprenørskab, nogle undervisere giver udtryk for. For mig at se vil det være en fantastisk ressource, når vores undervisere får vished om, at meget af det, de reelt er rigtig gode til, også er entreprenørskab. De mangler blot at kunne sætte ord på det.«

Om projektets resultater

Hvordan er projektet lykkedes?

TORBEN: »Helt overordnet lagde projektet fundamentet for al den entreprenørskabsundervisning, der nu kører fast på Rytmisk Musikkonservatorium. Gennem dette projekt var det muligt at trække på fagpersoners erfaringer og kompetencer, så vi har kunnet sætte barren højt og tilbyde undervisning, der både er faglig forsvarlig og funderet på konkret erfaring fra musiklivet. Personligt er jeg mest stolt af, at vi har skabt en struktur, som mange studerende kan se formålet med, og som de bruger aktivt i deres karriereudvikling. Derudover betragter

jeg lærerfølgegruppen som en stor succes, der formentlig har været med til, at entreprenørskabsprojektet blev så vel modtaget på konservatorierne generelt.«

JONAS: »På Det Kongelige Danske Musikkonservatorium var det, der fungerede bedst sammenhængen mellem kurserne og koblingen med den enkelte studerende og en mentor. Tilbagemeldingerne fra de studerende, der deltog i mentorprogrammet var meget positive. Det overordnede forløb ville derfor ikke have haft samme positive udfald uden mentorprogrammet. Enkelte af de studerende har efterfølgende fået blod på tanden og er gået videre med deres personlige projekter. Derudover synes jeg, at erfaringsudvekslingsseminaret også lykkedes ganske godt. Der var mange interessante diskussioner, omend fremmødet ikke var helt i top.«

Og hvordan er projektet så ikke lykkedes?

TORBEN: »Det var ærgerligt, der ikke kunne koordineres mere undervisning og symbiose mellem de to konservatorier. Og det er ærgerligt, at de studerende har så travlt, at det kan være svært at få dem til at engagere sig i aktiviteter, der

finder sted ud over den obligatoriske undervisning. Vi havde blandt andet udfordringer med at tilbyde entreprenørskab til studerende på 3. år af bacheloruuddannelsen.«

JONAS: »Det har været svært at planlægge et ekstra entreprenørskabsforløb for studerende, der har undervisning på alle mulige tidspunkter. Det ville have været rart for projektet at kunne samlæse flere kursuslementer mellem de to konservatorier. Derudover var det ærgerligt, at vi måtte aflyse opkvalificeringskurset for underviserne, som lærerfølgegruppen ellers ønskede. Desværre er det svært at finde den rigtige form til et sådan kursus. Mange konservatorieundervisere er ansat andre steder ved siden af deres konservatorieansættelse, hvilket gør, at det er svært at afse tid til et mere omfattende kursus. Men vi vil arbejde videre med at opkvalificere lærerne i en eller anden form.«

Anbefalinger på baggrund af projektet

På baggrund af projektet, hvordan ville jeres anbefalinger til det fremadrettede arbejde med entreprenørskab på musikkonservatorierne så lyde?

JONAS: »Vi skal først og fremmest blive bedre til at inddrage den faste lærerstab i arbejdet med entreprenørskab. De sidder med den direkte, daglige undervisning af de studerende, men har ikke nødvendigvis en bevidst viden om entreprenørskab. Det skal vi give dem. For det andet kan det ikke understreges nok, hvor vigtigt det er at fokusere direkte på den studerendes personlige udvikling i forhold til deres karriere og forretning, frem for at fokusere på nogle mere generelle redskabsfag. Det er den udvikling, der i dette projekt har betydet allermost for Det Kongelige Danske Musikkonservatorium, ikke mindst med CAKI's udvikling af kurset *SPRING II* og sammenkoblingen med et mentorforløb. Det er nyskabende fra Det Kongelige Danske Musikkonservatoriums hidtidige entreprenørskabsundervisning, og vi kan samtidig se i evalueringerne, at det er det, de studerende virkelig har taget imod og kunnet bruge til noget. Vi bør derfor fastholde, og arbejde mere med, mentorprogrammer, også selvom de faktisk er noget af det, der vejer økonomisk tungest.«

BILAG

FAGBESKRIVELSER, LÆRINGSMÅL OG OVERSIGTER OVER DELTAGERE

FAGBESKRIVELSE OG LÆRINGSMÅL: ENTREPRENØRSKAB PÅ RYTMISK MUSIKKONSERVATORIUM

Fagbeskrivelse: Entreprenørskab (ES)

Faget entreprenørskab skal bidrage til at den studerende styrkes i sine forudsætninger for at kunne omsætte kreative og kunstneriske kompetencer til et bæredygtigt arbejdsliv.

Faget Entreprenørskab har fokus på at styrke den studerendes evne til at koble viden sammen med muligheder og derved skabe værdi. Der er fokus på idéskabelse, der omfatter kreativitet, erkendelse af muligheder og kilder til innovationer med henblik på at skabe kunstnerisk og/eller kommerciel værdi for sig selv og andre. Entreprenørskab er et grundlæggende element i relation til den studerendes karriereforvaltning, og faget placeres i uddannelsen med henblik på at styrke den studerendes evner til at skabe fremdrift og værdi på et foranderligt arbejdsmarked.

Faget skaber forbindelse til uddannelsens øvrige fagområder og giver forståelse for tværfaglige arbejdsprocesser specifikt og innovationsprocesser mere generelt.

Mål for læringsudbytte

Ved afslutningen af undervisningen i Entreprenørskab i 3. semester skal den studerende på videregående niveau:

- Besidde færdigheder ift. at skabe og styrke sin beskæftigelse som skabende og udøvende musiker.
- Have viden om at omsætte ideer og muligheder til værdi.
- Have viden om arbejdsmarkedet og beskæftigelsesperspektiver indenfor det rytmiske musikområde.
- Selvstændigt og i samarbejde med andre kunne formulere, igangsætte og gennemføre faglige/tværfaglige opgaver/projekter i en professionel kontekst.
- Kunne planlægge og gennemføre komplekse udviklingsopgaver, der kræver innovative løsninger.
- Selvstændigt kunne tage ansvar for egen faglig udvikling og specialisering.

Indhold

Entreprenørskab består af en fag- og aktivitetsportefølje, der systematisk sætter fokus på discipliner og begreber som innovation, rettighedsudnyttelse, virksomhedsopstart, kommunikation, networking, projektdelse, risikovillighed, forhandlingsteknik og fundraising.

Undervisningen veksler mellem teoretiske studier og praktisk anvendelse med afsæt i den studerendes kunstneriske praksis og projektstudieplan.

* Eksternt semester (3. semester): Det faglige indhold indgår i den samlede studiehandlingsplan, som aftales med konservatoriet.

ECTS

1. sem.	5
2. sem.	5
3. sem	5
ECTS i alt	15

FAGBESKRIVELSE OG LÆRINGSMÅL: ENTREPRENØRSKAB PÅ DET KONGELIGE DANSKE MUSIKKONSERVATORIUM

Kursusbeskrivelse:

Hvad skal du leve af, når du er færdig? Nyt gratis entreprenørskabskursus i foråret.

- Vil du lære at konkretisere dine bedste idéer?
- Har du lyst til at arbejde med en mentor om din idé?
- Er du i tvivl om, hvad du skal, når du er færdig på DKDM?

Fra februar og frem til april kan du sætte fokus på dit fremtidige virke som professionel selvstændig. DKDM laver i samarbejde med Rytmisk Musikonservatorium og CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation et ekstra tilbud for studerende på kandidat- og solistuddannelsen. Kurset fokuserer på idekvalificering og iderealiserings samt på opbygning af et professionelt virke omkring selvstændig beskæftigelse. Få den rette ide, lav en forretningsplan og få økonomien til at fungere. Du får ekstra undervisning i kommunikation, fundraising og forhandling, der skal hjælpe dig til at virkeliggøre din ide. Sidst i projektet skal du præsentere din idé.

Sideløbende med kurset får du tre timer med en mentor fra det professionelle musik- og kulturliv, der kan sparre med dig og give dig et afgørende skub i den rigtige retning. I alt skal du regne med ca. 20 timers ekstra undervisning.

Kurset er gratis, og kan tilpasses den normale undervisning. Kurset skal gøre dig mere målrettet og hjælpe dig med at afklare, hvad du kan gøre, den dag du står med eksamensbeviset i hånden.

Hvem kan melde sig?

Alle interesserede studerende på kandidat- og solistuddannelsen. Alle er velkomne. Der er 30 pladser, hvor tilmelding fungerer efter først-til-mølle-princippet.

Tilmeldingsfrist:

12. januar 2015. Skriv dit navn, mail og årgang til Jonas.Bille@dkdm.dk.

Undervisningsprog?

Kurset afholdes både på dansk og engelsk.

Hvornår finder kurset sted?

Du finder kursusplanen lige her:

Uge 6	Ideudvikling / <i>Spring II</i>	DKDM, Rådssalen	Pernille Skov, Morten Øhlenschläger Andersen, CAKI	Onsdag d. 4. februar 9-11 samt fredag d. 6 februar 9.30-11.30
Uge 8	Forhandlings-teknik	RMC, Holmen, Leo Mathisens Vej 1, lokale A116	Claus Ipsen, Implement	Mandag d. 16. februar 12.30-15.30
Uge 10	Kommunikation	DKDM, Rådssalen	Danni Travn	Tirsdag d. 3. marts kl. 9-13
Uge 13	Fundraising	CAKI, Hirschsprung på Peder Skramsgade 2	Pernille Skov, Morten Øhlenschläger Andersen, CAKI	Tirsdag d. 24. og onsdag d. 25. marts kl. 16-19
Uge 15	Fremlæggelse af projekt	DKDM	Morten Øhlenschläger Andersen og Rikke Heinesen, CAKI	Uge 15

Fremlæggelse og bedømmelse

De studerende kan fremlægge en foretningsmodel/-plan, eller dele af en sådan, over sit eget fremtidige virke som musiker og entreprenør. Såfremt en studerende ikke har haft et konkret projekt i løbet af forløbet, skal der præsenteres de overvejelser, den studerende har haft i forbindelse med forsøgsundervisningen og mentortimerne, og hvorledes den studerende i lyset af undervisningsforløbet planlægger sin fremadrettede karriere. Der kan i relevant omfang trækkes på det materiale, der er gennemgået i undervisningen i forhandlingsteknik, kommunikation og fundraising. Fremlæggelsen kan også indeholde materiale af mere færdig art: for eksempel en klar *business case*, elevatorpitch, overvejelser vedrørende økonomiske midler via fundraising eller udkast til websites. Fremlæggelsen er en mundtlig redegørelse fra den studerende med efterfølgende samtale med bedømmerne om den studerendes projekt eller overvejelser. Efterfølgende giver bedømmerne feedback på indholdet af projektet, de overvejelser der fremkommer i løbet af fremlæggelsen samt det realistiske i udførslen af projektet. Fremlæggelsen bedømmes med bestået/ikke bestået. Der gives ikke ECTS-point, men bestået kursus udløser et diplom.

Læringsmål

Den studerende:

- Kan forstå og reflektere over sit eget kommende virke som musiker/entreprenør og identificere relevante problemstillinger.
- Kan formidle og diskutere problemstillinger i forhold til sit eget kommende virke som musiker/entreprenør med fagfæller og ikke specialister.
- Kan selvstændigt igangsætte og gennemføre samarbejde og påtage sig ansvar i forhold til sit kommende virke som musiker/entreprenør.
- Kan selvstændigt tage ansvar for egen faglig udvikling og specialisering.

BILAG 3

OVERSIGT OVER MENTORER, RYTMISK MUSIKKONSERVATORIUM

NAVN	BESKRIVELSE
Frederik Birket-Smith	Har gennem de sidste 15 år været en vigtig og meget aktiv spiller inden for den elektroniske musikscene, blandt andet som initiativtager til RAW og Bas Under Buen. Birket-Smith er også selv er en udøvende elektronisk kunstner under navnet 2000F. Specialområder: Produktion, konceptudvikling, event management, co-creation, undervisning.
Kristian Riis	Partner i managementbureauet Volcano (Kashmir, Broken Twin, Veto, WhoMadeWho m.fl.). Volcano står bl.a. bag Frost Festival og Bremen Teater. Kristian er selv guitarist i bandet Nephew og har en bred erfaring i den danske musikbranche i bl.a. Music Export Denmark og Music2Business. Specialeområder: Management, kunstnerisk profil, forretningsudvikling.
Lennart Ginman	Bassist, sangskriver og producer. Har spillet med alle de store navne indenfor dansk jazz, såvel som den elektroniske cross-over musik. Tidligere musikchef for Copenhagen Jazzhouse. Stort netværk på den europæiske musikscene. Kendskab til kreative processer og kunstnerisk udvikling. Specialeområder: Kunstnerisk udvikling, selvtillid og personlighed, booking og projektrealisering.
Kenneth Thordal	Musiker, komponist, tekstforfatter, oversætter. Har skrevet teater, film-musik og reklamemusik og udgivet en række albums, heraf flere solo. Har medvirket i mangfoldige musikalske sammenhænge som sanger, producer, sangskriver, musiker og kapelmester. Specialeområder: Konceptudvikling, projektledelse, kunstnerisk udvikling.

NAVN	BESKRIVELSE
Jesper Bay	<p>Grundlægger af konsulentvirksomheden MusicMatters og underviser i kommunikation og markedsføring på Music Management. Jesper Bay har mere end 30 års erfaring i den danske musikbranche, hvor han bl.a. har arbejdet i BMG, Genlyd og IFPI.</p> <p>Specialeområder: Forretningsudvikling, PR og kommunikation, management, udgivelse, rettigheder.</p>
Morten Øhlenschläger Andersen	<p>Har selvstændigt virke som kulturproducent, musiker, grafisk designer og filmskaber. Professionel musiker i det elektroniske band YouYouYou og aktivt medlem af musikerkollektivet Copenhagen Collaboration. Koordinator på CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation. Mentor på RMC, DKDM, KU og JazzDanmark.</p> <p>Specialeområder: Udvikling, projektadministration, fundraising, branding, PR og kommunikation.</p>
Lars Meiling	<p>Projektleder og musiker. Arbejder til dagligt i JazzDanmark og er leder af Summer Session, der er det største nordiske stævne for professionelle musikere. Fokus på musikalsk identitet, nye ideer og samarbejder samt at skabe forståelse for mekanismerne bag musikken.</p> <p>Specialeområder: Realisering af projekter, kommunikation, branding, fundraising, kunstnerisk sparring.</p>
Rasmus Stolberg	<p>Musiker og manager i Efterklang og Liima. Medstifter af pladeselskabet Rumrakket. Medstifter af The Lake Radio, Medstifter af By The Lake Festival. Rasmus er tidligere elev fra Music Management og er en erfaren mentor.</p> <p>Specialområder: Music Management, projektudvikling, kunstnerisk udvikling og kommunikation.</p>

NAVN	BESKRIVELSE
Pernille Skov	<p>Partner i virksomheden Art+Innovation og ejer af produktionsselskabet Contemporary Copenhagen. Arbejder med forretningsudvikling og finansiering af kunstneriske virksomheder og projekter samt personlig rådgivning af kunstnere i relation til professionalisering. Leder af CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation.</p> <p>Specialeområder: Forretningsmodeller og finansiering, kompetenceudvikling.</p>
Sidse Gry Jeppesen	<p>Kulturel entreprenør, manager (Troels Abrahamsen, Rangleklods, Den Sorte Skole m.fl.) og coach. Uddannet fra KU og SDU i Engelsk og Kulturformidling samt i Music Management fra Jysk Musikonservatorium. Tidligere ansat ved bl.a. Volcano som PR ansvarlig. Arbejder nu som selvstændig.</p> <p>Specialeområder: Management, PR, strategi, kunstnerisk udvikling.</p>
Tav Klitgaard	<p>Tav Klitgaard er Head of Digital hos Zetland. Han har tidligere startet det prisvindende læringsspil ABCity og er selv udøvende musiker. Tav er tidligere studerende på RMC.</p> <p>Specialeområder: Forretningsudvikling, management, konceptudvikling, fundraising, projektledelse.</p>
Nicola Jackson	<p>Tidl. PR-ansvarlig for danske og internationale kunstnere i alle genrer hos bl.a. Roadrunner Records og Sony Music Danmark samt for tv-kanaler som TV3, MTV og Vh1. Grundlagde i 2011 PR-bureauet The Empire, som arbejder med kommunikation for især musikere, skuespillere, forfattere, tv, festivaler og større events.</p> <p>Specialområder: PR og kommunikation, branding, management</p>

NAVN	BESKRIVELSE
Danni Travn	Selvstændig kulturjournalist, forfatter og kommunikationsrådgiver. Har arbejdet med fortællingen bag navne som MØ, Mads Langer og The Minds of 99. Tilknyttet KarriereKanonen. Tidl. Communication Manager i Sony Music og kommunikationschef hos Volume. Forfatter til bl.a. 'Bent Fabricius-Bjerre - en biografi' (Gyldendal 2014). Specialområder: Historiefortælling, kommunikationsstrategi, pressematerialer.
Rikke Lund Heinsen	Underviser og iværksætter inden for kunstneriske entreprenørskab. Cand. mag. i fransk og teatervidenskab med supplerende diplomuddannelse i ledelse. 15 års erfaring som freelancer og producent i scene-kunstbranchen, 8 års erfaring som underviser på Holmen-skolerne. I 2015 også tilknyttet EntreNord Konsulenterne, der hjælper nordiske kunstskoler med at udvikle entreprenørskabsundervisning. Specialområder: Projektledelse, ideudvikling, kompetenceafklaring, ansøgningsteknik
Torben Eik	Underviser, rådgiver og projektleder. Indehaver af enkeltmandsvirksomheden Ham med Skægget, medstifter af konsulentbureauet Yourwaves og leder af Musikparlamentet. Fokus på musikbranchens forståelse for de nye omstændigheder. Timelærer, fagreferent og centermedlem på RMC. Specialeområder: Digitalisering, digital kommunikation, freelancetilværelse, personlig branding.
Anders Paarup Jensen	Underviser i faget Innovation og Entrepreneurskab på Music Management, Lektor på Aalborg Universitet København og ekstern lektor på CBS (Copenhagen Business School). Specialeområder: Innovationsteorier, forretningsplaner, forretningsmodeller, strategi.

NAVN	BESKRIVELSE
Carsten Mørch-Bentzen	Udviklingskonsulent for Rytmisk Center, selvstændig konsulent og fundraiser for musik og kulturlivet, gæsteunderviser på RMC, musiker. Carsten har i over 15 år arbejdet med projekt- og karriereudvikling for diverse institutioner og private aktører. Har stor erfaring med at kigge ind i projekter, kortlægge styrker og svagheder, optimere outputtet og skabe realistiske mål og tidsplaner. Blandt andet bestyrelsesformand i Musikparlamentet og bestyrer 10%-puljen under Folkeoplysningsloven for Rytmisk Center. Specialområder: Fundraising, projektoptimering, kunstnerisk rådgivning.
Carla Camilla Hjort	Grundlægger, ejer og CEO af kommunikationsbureauet ArtRebels, der også er organisationen bag Trailerpark Festival. Art Rebels står også bag Rebel Academy, der har fokus på kreativt og kulturelt iværksætteri. Tidligere musiker i bandet Fagget Fairys. Specialeområder: Start-ups, konceptudvikling, ledelse, strategi, forretningsudvikling, innovation.
Mads Mathias	Sanger, sangskriver, saxofonist og kapelmester for bandet Six City Stompers og eget bigband. Producerede og finansierede omfattende solo-pladeprojekt. Hyppig anvendt som sangsolist med etablerede bigbands. Medvirket som saxofonist på adskillige indspilninger. Blev årets nye navn ved DMA Jazz i 2012. Fra 2015 musikansvarlig for Riverboat Jazz Festival. Dimittend fra RMC. Specialområder: Sangskrivning, formidling, bandledeelse, booking, produktion.

NAVN	BESKRIVELSE
Jan Samuelson	<p>Partner i kulturproduktionskollektivet Indgreb, der har interesse i kunst, publikumsinddragelse og samfund. Arbejder med kulturens muligheder inden for alt andet end kultur: integration, innovation, byudvikling, undervisning, internationale samarbejder. Cand.comm fra RUC i Kultur- og Sprogødestudier og Performance-design og halvdårlig bassist.</p> <p>Specialområder: "Fra (ingen) ide til virkelighed", projektledelse, alt i Excel, konceptudvikling.</p>
Jim Q. Holm	<p>Indehaver af Merger Management (Jacob Bellens), booking agent (Bellens, Jomi Massage, Svin oma.), coach og konsulent. Endvidere næstformand på Spillestedet Stengade. 25 års erfaring fra nærmest alle sider af branchen. Var med til at udvikle og drive PB43 arbejdsfællesskabet på Amager. Siden 2010 tilknyttet Bandakademiet som coach og projektkoordinator, samt Promus siden 2012 som mentor og underviser.</p> <p>Specialeområder: Management, strategi, booking, projektudvikling, DIY/DIT.</p>
Rikke Lie Flensburg	<p>Sanger og sangskriver med eget pladeselskab og flere albums bag sig (to solo), licensaftale med udenlandsk pladeselskab om internatioal release af seneste soloalbum. Medstifter af Kbh's første sangskriverklub Club Junction, som eksisterede syv år fra 1999-2007. Mange års erfaring med ansøgninger til produktion, studierejser og større samarbejdsprojekter. Kendskab til kunstneres sociale sikring på arbejdsmarkedet fra sit arbejde som medlemskonsulent i Dansk Artist Forbund. Dimittend fra RMC.</p> <p>Specialeområder: Fundraising, projekttrealisering, kunstnerens arbejdsforhold vs. kunstnerisk integritet.</p>

BILAG 4

OVERSIGT OVER MENTORER, DET KONGELIGE DANSKE MUSIKKONSERVATORIUM

NAVN	BESKRIVELSE
Torben Eik Jacobsen	Indehaver af virksomheden Ham med Skægget, partner og medstifter af konsulentvirksomheden Yourwaves og leder af debatforeningen Musikparlamentet. Fokus på musikbranchens forståelse for de nye omstændigheder, der er opstået som del af den teknologiske udvikling. Timelærer på RMC i faget Kultur og branchestudier.
Henrik Engelbrecht	Kunstnerisk konsulent og musikformidler. Tidligere musikchef i Tivoli. Diverse bestyrelsesposter. Tidligere dramaturg på Det Kongelige Teater. Uddannet fløjtenist og musikpædagog fra DKDM.
Henrik Marstal	Musiker, komponist, producer og forfatter. Arbejder som mentor i regi af Dansk Musiker Forbund og sangskriverorganisationen DJBFA, og har som bandcoach for Bandakademiet arbejdet med KarriereKanonens finalister. Debattør vedrørende musik- og kulturpolitik. Medlem af Kunstrådets Projektstøtteudvalg for Musik (2014-2017). Ph.d. i musikvidenskab og lektor på Rytmisk Musikkonservatorium. Specialområder: Musikkritik, kulturpolitik, kunstnerisk udvikling, produktion
Jesper Bay	Grundlægger af konsulentvirksomheden MusicMatters og underviser i kommunikation og markedsføring på Music Management på RMC. Jesper Bay har mere end 30 års erfaring i den danske musikbranche, hvor han bl.a. har arbejdet i BMG, Genlyd og IFPI.
Jesper Lützhøft	Kunstnerisk leder af Athelas Sinfonietta Copenhagen, tidligere leder af Den Anden Opera, producent og producer. Uddannet guitarist fra solistklassen på DKDM

NAVN	BESKRIVELSE
Kirsten Seidenfaden	Uddannet musik- og bevægelseslærer på RMC i 2003. Pianist. Komponerer børnemusik, udgiver undervisningsmateriale, laver workshops og arrangerer skolekoncerter, efteruddannelseskurser m.m. Fokus på nyudvikling af materialer indenfor musikpædagogik. Hjemmeside: www.ligeioret.dk eller www.sangdansogspil.dk
Line Fredens	Underviser i entreprenørskab ved Det Jyske Musikkonservatorium. Certificeret coach, coaching af professionelle musikere samt musikstuderende fra konservatorierne. Pædagogisk diplomuddannelse i Supervision og Vejledning fra UCC (2010-2012). Master i Læreprocesser med specialisering i Organisatorisk Coaching fra Ålborg Universitet (2012-2014). Solistuddannelse fra DKDM. Koncertmester for 2. violingruppen i Malmö Symfoniorkester og violinist i Jalina Trio.
Maiken Ingvordsen	Uddannet pianist og komponist fra Rytmisk Musikkonservatorium. Underviser i entreprenørskab på DKDM. Stifter og ejer af So What Copenhagen, som tilbyder produkter og ydelser til markedsføring og branding af kunstnere og kreative virksomheder. Underviser og rådgiver af kunstnere. Digital Strategist på forlaget Lindhardt & Ringhof.
Morten Øhlenschläger Andersen	Har selvstændigt virke som kulturproducent, musiker og grafisk designer. Professionel musiker i det elektroniske band YouYouYou og aktivt medlem af musikerkollektivet Copenhagen Collaboration. Projektleder på CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation.

NAVN	BESKRIVELSE
Pernille Skov	Partner i virksomheden Art+Innovation og ejer af produktionsselskabet Contemporary Copenhagen. Arbejder med forretningsudvikling og finansiering af kunstneriske virksomheder og projekter samt personlig rådgivning af kunstnere i relation til professionalisering. Leder af CAKI – Center for Anvendt Kunstnerisk Innovation.
Søren Bojer Nielsen	Direktør i Den Obelske Familiefond med ansvar for uddelinger til kunst og kultur. Tidligere musikchef i Sjællands Symfoniorkester. Medlem af Tænketaenken for Musikundervisning.
Thomas Sandberg	Multikunstner: skuespiller, musiker, sanger, komponist, slagtøjs-solist, performer, producer, webprogrammør m.m. Er medstifter af flere ensembler i det danske musikmiljø bl.a. Figura og ATHELAS Sinfonietta Copenhagen. Har komponeret solo- og ensembleværker og elektroakustiske værker i mange genrer samt teatermusik. Uddannet i diplom- og solistklassen på Det Kongelige Danske Musikkonservatorium. Autodidakt som performer og skuespiller. Medlem af Statens Kunstråds Musikudvalg fra 2011 – 2015.

DELTAGERE I LÆRERFØLGEGRUPPEN

Deltagere fra Det Kongelige Danske Musikkonservatorium:

- Jesper Andersen, Lektor, Tonemester
- Jesper Sivebæk, Lektor, Guitar
- Niels Rosing-Schow, Professor, Musikhistorie, Teori, Komposition

Deltagere fra Rytmisk Musikkonservatorium:

- Tim Harris, Studielektor, Lydtekniker
- Anders Ørsager, Studielektor, Vokal
- Jacob Anderskov, Studielektor og underviser i Kunstnerisk Udviklingsarbejde/
Kunstnerisk Virksomhed, Music Performance samt Komposition, Arrangement og
Produktion
- Klavs Hovman, Studielektor, Bas

TAK

»En stor tak til alle involverede, ikke mindst Torben Eik (RMC), Jonas Bille (DKDM), Pernille Skov (CAKI), Morten Øhlenschlæger Andersen (CAKI), Rikke Lund Heinsen samt som redaktør af nærværende publikation Line Zachariasen (CAKI).«

*Henrik Sveidahl, rektor for RMC
Bertel Krarup, rektor for DKDM*

En erfaringspublikation om
entreprenørskab på Rytmask
Musikkonservatorium og
Det Kongelige Danske
Musikkonservatorium
i 2014 – 2016